

A VÁLTOZÓ IDŐK KAMERUNBAN MARGÓJÁRA

TÚRÓCZI ILDIKÓ

„Afrikai élet- és létmódok megérthetőségét, belső dimenzióit, egészség és betegség, kosz és tisztaság fogalmi relativitását, univerzális panaceák és törzsi hitek, amuletek, orvosságos emberek relatív igazát azonban úgy érzem, felszínebben érinti, mint lehetne. Ezek sorskérdések afrikaiak és „fehérek” közötti viszonyban, különbségekben és stratégiákban, érdekes lett volna az önreflexió szintjén is többet jelezni ezekről..., akár nem mással, mint kontrasztosabb önképpel, esetleg afrikai mesék, szakrális hitek háttérének ok-okozati értelmét keresve – s ezzel mintegy „elemelkedve” a primer leírástól, sűrűbbé téve a jelentésteret a mondandó körül.

Ne tűnjön óhéber okoskodásnak, idézek: „A néhány napja látott, racionális sokgyermekes anya jut eszembe, aki nem fog egyetlen gyermekére annyit költeni, mint az összes többire együtt, még akkor sem, ha emiatt a beteg gyermek meghal. Ez egy más világ, pontosabban én vagyok a másság benne. Rossz gondolatok, mellőzném, de gondolatdugóm nincs. A saját pontrendszeres medicinánk jut eszembe, a vállalkozóvá tett orvos, az alapellátás, mint végrehajtó rendszer. Valami furcsa asszociáció, rossz álom talán, azt sejteti, hogy valami nincs rendben ezzel a megmásított világgal”. (54. old.).

Ebben a bekezdésben egy komoly tudáselméleti fejtegetés lehetősége rejlik. S ha a Szerző nem éppen titkos naplóját, óráról órára komponált feljegyzéseit adja közre, hanem mintegy visszatekintően átírja és egybehangolja a művet, akkor ezek mint a textust körülvevő kontextusok okvetlenül bekerülhetnek volna, bármily „utólagos” okoskodásoknak tetszenek is.” (A. Gergely András: Változás, Kamerun, gyógyítás – könyvismertető, AfriPORT, 2013; Kameruni királyság, egészséggondnokként, recenzió Turóczy Ildikó Változó idők Kamerunban című könyvéről, Afrikai Tanulmányok, 2012)

Köszönöm a recenziót és köszönöm a válasz lehetőségét is. Legyen mentségem a csupán két hónap, amit Kamerun fandumjában töltöttem. Komoly tudáselméleti fejtegetés helyett, hadd válaszoljak néhány gondolattal, mondhatni sokévnnyi orvoskodásom morfondírával.

Hazaérkezésem után, a visszatérés tudatával, azon tűnődöm, hogy miképp lehetne megfogalmazni valamit, ami csak kérdésként él bennem, és nem csupán kérdésként, hanem kérdések, elmélkedések halmazaként mindarról, ami megfoghatatlan és minduntalan kicsusszan az evidenciák, tömör vagy kevésbé tömör összegzések lehetősége elől.

Tűnődöm azon, hogy miképp lehet megfogalmazni valamit, érthető módon, talán még formát sem tisztelő terepnapló szintjén, amiben annyi az igenlés, mint a tagadás maga? Hogyan lehet igent mondani arra, ami józan észjárással maga a nem? Mert, mint észleljük minduntalan, relatív igazságok vannak, amik nem csupán megkérdőjelezik, de tagadják az abszolút igazság létét. Próbálok pontosítani: a megmásított világ, amiről most hangosan elmélkedem, a pontrendszeres medicina. Van ennek egy kulcsmomentuma, ami épp annyira hagyománytagadó, mint Joseph Fon hagyománytagadó, bambuszház mellé temetkezése, és pedig: az orvosból, családok életének bennfenteseként házról-házra ballagó gyógyítóból szolgáltatót kreál az egészségügyi rendszer. És minő különbség! Mert a szolgáltató szerep hozza a megfelelés igényét, és értelemszerűen nem annyira a beteg ember érdekeinek, hanem a rendszernek (tisztelet és elismerés a kivételnek). Mert ő fizet, javadalmaz, büntet, szabályt teremt és PONTOZ. Ugyanakkor versenyhelyzetet teremt, amiben nem a betegellátás minősége a lényeges, hanem a páciéntúra, a felírt „biztosítottak” száma, a mennyiség. A rendszer kíméletlenül számon kér. A szolgáltató (lásd alapellátásban dolgozó doki) pedig, megélhetése érdekében, szolgáltató és magára ölti a tamponszerpet: beteg és rendszer között. A szakmai identitás kérdése mellett felbukkan egy másik, nem kevésbé fontos, a hivatásé. Hogyan egyeztethető össze a hivatás, elköteleződés, az empátiával társuló gyógyítás a szerződéses viszonyban álló szolgáltatói státussal? Összeegyeztethető-e vagy óhatatlanul szembefordul a kettő? Ha elfogadom azt, ami mára már evidencia-értékű, azaz, hogy a rendszer nem betegbarát, akkor a válasz is teljesen egyértelmű. Egy fecske nem csinál tavaszt, sok fecske sem, azért sem, mert a tavasz hívja a fecskét és nem fordítva.

És felmerül egy másik kérdés: a hité és a placeboé. Lásd hagyományos orvosok Esuban (traditional doctors), akik a szellemek üzenetét közvetítik. A mentális erő hatalma nem elhanyagolható – erre van sok hiteles szakirodalom, hadd ne soroljam most. A mi alkalmazott medicinánk ezt nélkülözi és ad helyette mást: bizonytalanságot, kiszolgáltatottságot, bizalmatlanságot, emberközeli gyógyítás helyett műszeres diagnosztikát (a kevés kivétel erősíti a szabályt).

És mielőtt sirámmá válna eme iromány, néhány szót a gyermekét halni hagyó sokgyermekes anyáról. Demagóg létem csak itthon vettem észre: mert történik ez minálunk is, nem is ritkán. Itt bünténynek számít, ott nem. Itt felhorkan a közvélemény, amiből vétettem én is, ott nem. Figyelembe véve a kontextust, nem racionális a döntés? Ellentmond bizony morális elveknek, nem tagadható. Vagy mégsem? És itt következhet a tudáselméleti fejtegetés. Hadd ne tegyem!

Az is kérdés nekem, miként lehet folyamatában levő történést/történéseket tanulmányozni, megfigyelni, majd konklúziókat levonni? Megfigyelni, nagyítóüveg alá tenni: talán ... de a következtetés nem jelentene ezen esetben elhamarkodott tettet?

A. Gergely Andrásnak jórészt igaza van. És itt köszönt vissza a „hadd gondolkodjon más is, vonja le a következtetéseit”. Mint mezítlábas dokinak a tudomány mezején, konklúziókat levonni talán nem is az én dolgom. De ha az is lenne talán, maradjon ez a kérdés, kétely, tömör, kevésszavú önreflexió szintjén; talán írásom nem kerek, nem egész, de tegye azzá más, ki erre hivatottabb, mint én.

Szándékom nem egyéb, mint gondolkodásra készíteni, választ keresni arra, hogy mit teszünk mi Afrikában, Kamerunban, Esuban. Felyillantunk valamit, reményt, kecs egetőt és hasznosat sejtetőt, de vajon látjuk-e a következményeit?

Egy rövid beszélgetés jut eszembe: szerezzünk be egy ultrahangos szerkentyűt, ez volt Polycarp, a lelkes, nemzetközi standardokról álmódó orvosasszisztens álma. Rendben van, válaszoltam neki, ha majd lesz villanyáram. És felvillant bennem a kérdés: mik is a nemzetközi standardok, amikre Polycarp vágyik? Mekkora szakadék fölé kellene hidat építenünk, hogy átjárhatóvá tegyük az utat onnan ide és innen oda? Hogy mi megtanuljuk, újratanuljuk talán, a mentális erő gyógyító hatalmát, hogy ők élvezhessék a modern medicina jótékony hatását? Mert nem gondolom, hogy egyik vagy másik nélkül teljes lenne az alapellátás medicinája. Summázva a két hónap tapasztalatát azt sejttem, hiszem, hogy csak akkor hasznos és létjogosult az afrikai önkéntességünk, ha legalább annyit elfogadunk, mint amennyit adunk is, ha hajlandók vagyunk visszatérni az emberközpontú medicinát, amiben nincsenek stigmák, rokkantak, társadalom perifériájára szorultak, nincs szociális segély és könyöradomány, de van nyitottság, elfogadás és bizalom. Ezek nélkül a mi medicinánk rokkant, ő hordja a stigmát, a perifériára szorult jelzőt. És hiszem, hogy jó úton járunk.

És ami valóban kimaradt a „tereplaplóból”, azt most pótolom, csak és kizárólag az önreflexió szintjén, általánosítás mellőzésével: az ellentétéken gondolkodom. Azon, hogy mi a jó és mi a rossz? Hogyan csusszan át egyik a másikba, szinte észrevétlenül, megfoghatatlanul.

Én Afrikába nem vinnék semmit. És pontosítok: Kamerunról van szó, Kamerun elszigetelt törzsi királyságáról. Olyan helyről, ahol nincs polgárháború, nincs vallásháború. Egyáltalán nincs háború. Királyság van. Kissé nevetségesen hangzik a szó, mert csóró a király, szegény, akár a népe. Kissé nevetségesen hangzik a mi kultúránkban, hogy csóró király trónján ül, alattvalóit fogadja, békét szolgáltat és igazságot. Furán hangzik a vének tanácsa is, a véneké, akik meztelenre vetkőznek, há vész helyzet van, és az ősi parlament épületében az ősök szellemének szavára döntenek.

Mert mit is vihetnék?

Néhány doboz gyógyszer? Hány betegnek a sokból?

Néhány doboz élelmiszert? Hány éhezőnek a sokból?

Árvaházakat? És ki kerüljön oda? Miképp és ki döntse ezt el? Furán hangzik talán, de ott, a poligám családi formában még nincsenek árvák a sok „anya” okán.

Minap láttam egy rövidfilmet: szép, színes katalógusból lehetett kiválasztani a jelképesen örökre fogadandó gyerkőcöt. Szomorú lettem. A kiválasztott gyermek(ek) boldogabbak lesznek társaiknál? Lehet. Vagy azt is jelenti, hogy társaik lesznek boldogtalanabbak? Hogy a jócselekedet tápot ad az irigységnek? Akkor most miképp lesz? Eszembe jut az alig öt éves kislány, aki kapott egy narancsot. Ajándékba kapta, nagy kincs volt neki. Kiállt vele az udvar közepére, és apró darabokra szaggatta, hogy mindenkinek jusson belőle, a „vagyon, mert vagyunk” szokásával.

Eszembe jut Prisca, a bolond lány. És a gyermekbénulást szenvedett fiatal cipész. A leprából kigyógyult, amputált lábú férfi, akinek legszebb virágoskertje volt az

egész közösségben. Egyiküket sem hívták rokkantnak, ők sem érezték magukat annak. Nincs ott rokkantvédő szervezet, mert szükségtelen. Mert rokkant sincsen. Nem létezik maga a szó sem.

Félve mondom el, hangosan gondolkodom, hogy fáj a lelkem minden szelet megszáradt, el nem fogyasztott kenyérért, fáj a lelkem minden falat megromlott ételért, és megyek vissza oda, ahol együtt mogyoróztunk az utolsó darabig, ahol a banánhéjből kivakart maradék gyümölcsöt is megosztották maguk között az éhező, alultáplált gyermekek. Nem világmegváltó hangulatért, nem a segítséget nyújtó elhívás lelket simogató, keserű tényéért... – hanem a „vagyok, mert vagyunk” tényéért, azaz tanulni.

És még egy utolsó gondolat: az Afrika-vírusé. Tudjuk, hogyne tudnánk, hogy hányféle vírus van! Tudjuk azt is, hogy a fertőzés kezelése tüneti jórészt. De hát inkább vagyok valahol egy „primitív” világban primitív, mint egy neoprimitív világban olyan, aki azt reméli-hiszi-álmodja, hogy lehet ez kevésbé primitív is. ☀

Turóczy Ildikó: Változó idők Kamerunban

Turóczy Ildikó

VÁLTOZÓ IDŐK KAMERUNBAN

A kötet egy magyar gyógyító kameruni kalandjairól szól, aki elképesztő történeteken és megható találkozásokon keresztül kalauzol el bennünket Fekete-Afrikába.

Hogyan lesz önkéntes munkából rendhagyó találkozás?

Miképp válik a modern orvoslás kiegészítő gyógymóddá?

Mit jelent pszichodoktornak lenni egy kameruni hegyi királyságban?

Mit illik tenni és mit nem, ha törzsi király előtt találja magát a fehér ember?

Hogy mit jelent egy álom, hogyan lépik a megvályott akarat a megvalósítás útjára, talán soha nem tudtam volna meg, ha nem indulok el Kamerunba. A szent szikla, az óriásfa, a bambuszház titkát sem ismertem volna meg, mint ahogy a transzcendens világ afrikai változatáról sem szereztem volna tudomást, ha Polycarp lelkesen morogva összes kívánságomat nem teljesítette volna. Teljesítette, én köszönöm neki és a többi legyen a jó szellemek dolga!

A kötet megrendelhető a kiadótól:
www.publikon.hu